

всички да плащат. „В много старо време харачинът идвал в Елена (град в Търновски регион) с „каяфета“ на големец, свиквал циганите на горния мегдан, връзвал ги, за да ги кара в Търново. Той знаел от опит и минало какво ще стане след това. А именно – идвали жените на вързаните, разплаквали се, разкривали се, тръскали се по земята, пискали и всякога що има по тях колкото годе ценно, обеци, гривни, пръстени, чапрази (пафти – б.а.) ги давали на циганския бирник и така откупували мъжете си. Освободеният от веригите циганин скачал, рипвал да бяга където очите му видят от страх да не би пак да го арестуват. Харачинът е бивал гощаван от циганите пребогато...” (Бобчев 1938: 60-61).

През XVIII век в Солун събирач на циганското джезие държи насила при себе си два месеца сина на циганка от групата на калайджиите. Така той се подсигурява, че никой член от нейната група няма да избяга преди да си плати данъка (Ginio 2004: 133).

Като гаранция за навременното плащане се привличат и отговорници мъже от циганските среди. Със султански ферман от 1638 г. на всеки 50 данъчно задължени цигани се определя по един черибаша (може да е мюсюлманин или християнин) – посредник между етноса и властта. Неизпълнени задължения към държавната власт се поемат от него, като има право да ги събере от роднините на неплатилите. В София, в синджилите от XVII век, като черибашията (къпти-башийси) на циганския джемаат се посочва Идриз Салим. В регистъра на Плевенска каза за облагане на циганите с данък през 1855 г. в Плевен на група (тайфа) от 70 души се вписва черибашията Хасан оглу Хасан, за група от 38 души – Тето оглу Марин, а Хаску е черибашия на 68 души. Записва се и, че като такива те са освободени от данъци. За черибашията Аликоч Ахмедев в Стара Загора в края на 60-те год. на XIX век пише поп Минчо Кънчев: „Черибашията Аликоч завил на главата си една шарена пошия, натъкнал нож и чифте пищови на пояса си и дошъл в село (с. Коларово, Старозагорско – б.а.) на гости... Другите цигани треперят от него. Черибашия е това, не е господ. От господ и царя по-голям [е] черибашията!”.

Предприетите административни и икономически реформи в Османската империя през XIX век водят и до промяна в налозите. При циганите обаче продължава облагането с данъци да се съобразява с етническата им принадлежност. В посочения по горе регистър на Плевенската каза циганското джезие се заменя с „мали макту” (глобална сума, определена за циганите). Законова форма този данък получава с излизането на Законник за начина на събиране на данъка от началото на 82-рата (1866 г.) от циганите, които се намират в Дунавската област. „Така прочее, законовият ресим, който царското правителство взема от т.нар. цигане, е един особен данок според циганското състояние.... данок, който е отреден на всеки мъж циганин според състоянието си